

Antikritiske Bemærkninger i Anledning af Kæmpe- Dovendyr-Slægten *Coelodon*.

AF

Professor, Dr. Chr. Lütken.

(Meddelt i Mødet den 14. Maj 1886).

Skulde noget enkelt fremhæves som særlig fremragende af den Række af Arbejder, i hvilke vor afdøde Kollega, Professor J. Reinhardt den yngre, i sine senere Aar spredte Lys over Sydamerikas uddøde Pattedyr af Kæmpe-Dovendyrenes (Megatheridernes eller Gravigradernes) Gruppe, maatte vistnok «Kæmpedovendyrslægten *Coelodon*» nævnes som et af de ypperste — som aabenbarende i fuld Styrke de udmærkede Egenskaber, der karakteriserede Reinhardt som zoologisk Forfatter: stor Kundskabsfylde, inderlig Fordybelse i Æmnet, skarp Kritik ikke mindst af sine egne Tanker, rolig og overlegen Drøftelse af ethvert Spørgsmaal i dets fineste Forgreninger og en sjælden Evne til at fremsætte Resultaterne paa en klar og overtydende Maade. Ser man hen til det Stof, som han der havde at bearbejde, og til hvad han fik ud deraf, vil man sikkert give mig Ret i, at det er et af Reinhardts betydeligste og smukkeste Arbejder, som her foreligger os i femte Rækkes tolvte Bind af vort Videnskabernes Selskabs «mathematisk-naturvidenskabelige Afhandlinger»¹⁾.

¹⁾ Kæmpedovendyr-Slægten *Coelodon* af J. Reinhardt, Prof. Extr. i Zoologi ved Københavns Universitet etc. etc. Med fem Tavler. Kbhvn. 1878.

Reinhardt viste i dette Skrift, at den nævnte af Dr. P. W. Lund i Brasiliens Knoglehuler opdagede Gumlerslægt maatte betragtes som en Dværgform blandt de uddøde Kæmpe-Dovendyr — den var efter hans Skjøn ikke meget større end den store Myresluger i vore Dage. Skjønt den havde enkelte Karakterer, særlig i Tandformen, tilfælles med selve Slægten *Megatherium*, var den dog egentlig ikke nær beslægtet med denne, men langt mere med Slægten *Megalonyx*. Var det end ingenlunde et fuldstændigt Skelet, der forelaa Reinhardt til Redegjørelse, saa var han dog i Stand til deraf at rekonstruere de væsentligste Træk af det hele Dyrs Benbygning og til at udkaste et overmaade sandsynligt Billede af dets Levemaade. Han udviklede paa en meget lærerig Maade, i hvilke Forhold *Coelodon* afveg fra eller nærmede sig til de andre uddøde Kæmpe-Dovendyr-Slægter, og han godtgjorde uimodsigelig, at det er en fra alle kjendte forskjellig Slægt. Skjønt de Stykker, der forelaa, aabenbart tilhørte et yngre Dyr, viste han dog paa en særdeles anskuelig Maade, at det maatte have været saa gammelt, at Udviklingen — hvis denne var bleven fortsat — ikke i nogen væsentlig Henseende kunde have ændret dets zoologiske Karakteristik. Særlig godtgjorde han, at den Omstændighed, at *Coelodon* kun havde fire Tænder i Overkjæven paa hver Side og tre i Underkjæven — paa hvert Sted altsaa en mindre end hos alle andre kjendte nulevende Dovendyr og uddøde Kæmpe-Dovendyr — ikke paa nogen Maade lod sig forklare af Dyrets Ungdom, idet det maatte erklæres for umuligt, at den tilsyneladende manglende eller udstødte Tand¹⁾ i hver Kjævehælyte vilde være kommet til, hvis Dyrets Livstraad ikke var bleven afbrudt ved dets Nedstyrtning i den Hule, hvor det fandt sin Grav.

¹⁾ Jeg er her gaaet ud fra den Forudsætning, der ogsaa er mine Forgængeres, at det er den bageste af Dovendyrenes sædvanlige $\frac{5}{4}$ Tænder, der mangler. Jeg skylder imidlertid Hr. Museums-Assistent H. Winge den skarpsindige og efter mit Skjøn vel grundede Bemærkning, at det tværtimod — jfr. *Nothropus* — rimeligvis er den forreste, der mangler.

Det har derfor været meget overraskende for den, der er noget fortrolig med Reinhardts Arbejder og særlig med det om «Kæmpedovendyret *Coelodon*», at se den Opfattelse blive kaldet til Live, at Originalen til «*Coelodon escrivanensis*» var et saa ungt Dyr, at Tændernes Faatallighed deri skulde kunne finde sin naturlige Forklaring! Den berømte Zoolog og Palæontolog, Professor Dr. H. Burmeister, Bestyrer af «Museo Nacional» (forhen «Museo Público») i Buenos Aires — en Mand, hvem vi skyldte nogle af de bedste og fyldigste Oplysninger om Sydamerikas forsvundne Pattedyrverden, som haves, og hvis Fortjenester i denne Retning derfor vanskelig ville kunne overvurderes —, har under 12te April 1885 tilsendt det preussiske Videnskabernes Akademi i Berlin en i sammes «Sitzungsberichte» for det nævnte Aar optagen Meddelelse¹⁾, hvori han fremsætter denne Anskuelse og mener at kunne berigtige den Vildfarelse, hvori Reinhardt efter hans Mening var falden. Han støtter sig her fornemmelig til Fundet af nogle Underkjæver med fire Tænder af et ham i øvrigt ubekjendt Kæmpe-Dovendyr — hvilke Knogler han identificerer med Lunds og Reinhardts *Coelodon*. At denne Henførelse ikke er rigtig, skal imidlertid i det følgende blive godtgjort. At B. har kunnet henføre sine Underkjæver til *Coelodon*, beror til Dels paa en Miskjendelse af Størrelsen af *Coelodon escrivanensis*, som han gjør en Tredjedel mindre end den virkelige — noget, som ikke kan betegnes anderledes end som en fra Reinhardts Side aldeles uforskyldt, besynderlig Misforstaaelse —, til Dels paa den Paastand, at hos Nutidens Dovendyr kommer den sidste Tand i Tandrækken frem efter de andre — noget, hvorom man hidtil ikke har vidst det mindste, men en Paastand, for hvilken Burmeister lover at ville give Beviser i et Værk, som han har under Udarbejdelse. Jeg skal dvæle lidt ved hvert af disse tre Punkter.

¹⁾ Berichtigung zu *Coelodon*. Von H. Burmeister. Sitzungsberichte etc. XXVIII S. 563—77. Mit Tafel V. 11. Juni 1885.

At Prof. Burmeister ikke har benyttet den danske Text, undskylder han med sit Ubekjendtskab med det danske Sprog. Man vil vistnok indrømme mig, at denne Undskyldning ikke kan tages for god, naar den skal dække over den grove Misforstaaelse, at Kraniet af *Coelodon* i B.s Meddelelse fremstilles som en Tredjedel for lidet! Hvori har da denne Misforstaaelse sin Grund? Blot deri, at Gjenstandene paa den første Tavle i Reinhardt's Afhandling ere fremstillede i $\frac{2}{3}$ af den naturlige Størrelse! Naar der i Forklaringen til Tab. I, Fig. 1 og 2, udtrykkelig er tilføjet « $\frac{2}{3}$ [med Tal!] af den naturlige Størrelse», synes det mindre vel forstaaeligt, at dette ikke har advaret Prof. Burmeister mod at slutte sig til Originalstykkets Størrelse ved blot at lægge et Metermaal paa Afbildningen, i Stedet for at raadsørge Maaltavlen S. 280 (28), der øjeblikkelig vilde bragt ham ud af Illusionen, selv om han var nok saa døv paa sit danske Øre. Enhver Slutning, der er grundet paa, at Underkæven af *Coelodon escrivanensis* var saa betydelig mindre end den af Burmeister afbildede formentlige (men uægte) *Coelodon*-Kjæve, falder derved til Jorden. Man tager næppe fejl ved at forudsætte, at denne uheldige, saa at sige forud fattede Forestilling om *Coelodon escrivanensis*'s Lidenhed har bidraget sit til at lede den ellers saa kyndige Forfatter ind paa den hele Betragtning af Originalen som et meget ungt Dyr med et endnu ufuldstændigt Tandsystem osv.

Hvor vidt Prof. B. har Ret i, at den Omstændighed, at den fjerde Tand i den mindre Tandække, som han afbilder i Fig. 2, er lavere end de andre, har sin Grund i, at den er lidt yngre end disse, skal jeg lade være usagt. Jeg skal imidlertid gjerne indrømme Muligheden af, at han i dette Punkt kan have Ret. Men B. indrømmer selv, at Reinhardt med Rette har hævdet, at en slig senere Fremkomst af den sidste Tand i hver Række ikke fandt Sted hos de uddøde Slægter *Myiodon* og *Scelidothorium*; han paastaar imidlertid, at det er Tilfældet hos de nulevende Dovendyr, og han formoder, at Forholdet var det samme

hos *Megatherium*, ved hvis Slægtskab med *Coelodon* han holder haardnakket fast trods alt, hvad derom af Reinhardt er sagt, ogsaa i det franske Resumé af hans Afhandling. B.s Bevis for den først nævnte Paastand turde imødeses med en vis Interesse. Jeg bestrider selvfølgelig ikke Rigtigheden af B.s lagttagelse af kun $\frac{4}{3}$ Tænder hos en spæd „*Bradypus tridactylus (brasiliensis)*“, skjønt de unge *Choloepus*- og *Bradypus*-Hoveder (af *B. pallidus* og *torquatus*)¹⁾ i vore Samlinger aldeles ikke vise noget, der tyder derpaa. For de nævnte Arters Vedkommende maa jeg derfor indtil videre betvivle, at det kan forholde sig saa. Men selv om B.s Theori virkelig skulde bekræfte sig for visse af de nulevende Dødyr eller for selve *Megatherium*-Slægten²⁾, er det aabenbart, at man maa være meget forsigtig med at udvide den til andre Former eller med at overanstrenges dens Rækkevidde ved at anvende den *analogice*. At der ikke er Spor til, at en fjerde Tand skulde komme frem i Underkjæven hos *Coelodon*, har Reinhardt paavist med overbevisende Grunde, hvilke Burmeister ikke imødegaar, men kun afviser med Henvisning til, at hans formentlige *Coelodon* jo virkelig har den fjerde Tand! Man vil sikkert fra alle Sider være enig om, at hvis der hos den gamle eller helt udvoxne *Coelodon* fremkom en fjerde Tand i Underkjæven, vilde der samtidig fremkomme en tilsvarende femte i Overkjæven. De to vilde være uadskillelige. Men at der ikke i Overkjæven hos *Coelodon* er Mulighed for Fremkomsten af en femte Tand, ses allerbedst af den sidste (fjerde) Tands fra de andre afvigende Form og Beskaffenhed, hvilken selvfølgelig baade er beskrevet af Reinhardt — ogsaa i den franske Text — og meget kjendelig paa Afbildningen. Enhver vil indrømme, at dette er en sidste, Rækken afsluttende Tand, og dette er et Forhold, som synes mig

¹⁾ Disse unge Hoveder have en Længde af $57\frac{1}{2}$ mm (*Chol. did.*), 49mm (*B. pall.*) og 45mm (*B. torqu.*) fra Overkjævens Forrand til Nakkehullet.

²⁾ Jfr. Sitzungsberichte d. k. preuss. Akad. d. Wissensch. 1885. 25. Juni. XXXII. Anm.

fremfor alle andre burde have advaret Prof. B. med Hensyn til Rigtigheden af hans noget forhastede Slutninger.

Den af Burmeister afbildede Underkæve af et i øvrigt indtil videre ubekjendt Dyr afviger fra den ægte *Coelodon* ved flere mere eller mindre vigtige Forhold. Underkæven hos den virkelige *Coelodon* har aldeles ikke været saa langt udtrukken i en Tud i sin forreste Del eller udstyret med saa lang en Symfyse som den af B. afbildede. Reinhardt har uden Tvivl ganske Ret i, at Underkæven hos hans *Coelodon* fortil kun har mistet nogle faa Millimetre og ikke, som Burmeister mener, flere Centimetre ved den Beskadigelse, som den der har lidt. Ejheller naaede Symfyssen paa langt nær tilbage hen under første Tand, som paa B.s Afbildning. Men fremfor alt maa det fremhæves, at den ydre Munding af Sidegrenen af *Canalis mandibularis* ikke hos den ægte *Coelodon* ligger i Randen af Kjæven bag ved den sidste Tand, lige foran Kroneudvæxtens opstigende Rand, men som Reinhardt rigtig har beskrevet det, paa Kjævens Yderside, netop paa det Sted, hvor man efter dens Plads hos *Bradypus*¹⁾ og *Choloepus* maatte vente den, og hvor den, som Burmeister angiver det, findes hos *Myiodon*, *Scelidothorium*, *Megalonyx* og *Nothropus*. Det skal dog bemærkes, at dette ikke kan ses af Afbildningerne, fordi det paagjældende Sted er skjult af andre Dele paa den Side af Kraniet, som vender opad i Reinhardts Afbildning, Tab. I, Fig. 1. At Formen af Kjævebenet, især dets Bagrand, heller ikke er den samme hos *Coelodon* og hos dens formentlige Dobbeltgænger — at Tænderne (for ikke igjen at komme tilbage til deres Antal) øjensynlig have været forholdsvis sværere hos det ganske vist noget større Dyr, hvis Underkæver ere faldne i Burmeisters Hænder, er i Sammenligning dermed mindre

¹⁾ Burmeister angiver, at den mangler hos *Bradypus*-Slægten. Den er tilstede paa det angivne Sted hos *B. torquatus* og *pallidus*.

væsentligt. Der kan ikke være Tvivl om, at de tilhøre en ganske anden Art og Slægt end den ægte *Coelodon*.

Burmeisters gjentagne Paastand, at «*Coelodon*» er et med *Megatherium* nær beslægtet Dyr, er uden Tvivl rigtig, naar den overføres paa den af ham beskrevne uægte *Coelodon*. For de ægte Coelodonters Vedkommende har Reinhardt med en saa indgaaende Kritik afkræftet denne Opfattelse og tillige paa en saa skarpsindig og overbevisende Maade hævdet deres Slægtskab med *Megalonyx*, at jeg ikke skal ofre flere Ord paa denne Sag.

Professor Burmeisters «Berigtigelse» turde hermed være afvist. Jeg kan beklage, at min Pligt mod Videnskaben, mod den af mig bestyrede Samling og mod min Forgængers Minde nøder mig til at træde op mod en Videnskabsmand, for hvis Fortjenester af Palæontologien jeg nærer saa stor en Veneration.

E. Skr.

Netop som dette Ark skulde rentrykkes, faar jeg i Hænde, ved privat Godhed, Heftet for 1. April 1886 af «Sitzungsber. d. k. preuss. Akademie der Wissenschaften zu Berlin», hvilket indeholder berigtigende og supplerende Bemærkninger af Prof. H. Burmeister til hans ovenfor berørte Ytringer om Underkjævehulens Udmunding hos Dovendyrene («Weitere Bemerkungen über *Coelodon*», l. c. S. 357). Jeg skylder Prof. B. og mine Læsere at henlede disses Opmærksomhed paa denne Notits — mig selv at bemærke, at den først idag d. 17. August 1886 er kommen til min Kundskab.